

Den einaste reiskap av dette slaget som er funne i Noreg i samband med funna på verkstadplassen frå oldtida på Mangersnes - og fornk med desse i praktisk bruk - og i samanheng med andre tilhøve, kom det fram at det var usonleg lite oppflising rundt holkanten ved inn- og utgangen på borehola. Til vanleg er dette verst på hol med stort tverrsnitt. Funn av ein rund, om lag 7 cm lang trepinne gav mogleg løysing på dette tilhøvet. Den var tjukkast 2 cm frå den avhrotna enden og var her 2,5 cm i tverrmål. I den enden som ikkje var skada, var tverrmålet 1,5 cm. Her var det ein kvadratisk hol, som hadde ein smal utgang, 1 mm breid, til yttersida av pinnen. Ein kopi av funnet står oppe på treplata som og den rekonstruerte reiskapen står på.

Rekonstruksjonsarbeidet starta då det vart sett ein magnet mot det firkanta holet, og den vesle trepinne dreia på seg. Dette viste at det var det vart då laga ein kopi av funnet på enden av ein 30 cm lang pinne. Slik vart det mogleg å laga det kvadratiske holet på 6 x 6 mm, og den smale utgangen som var 17 mm frå enden av pinnen og nedover. Det firkanta holet var 25 mm djupt.

Det vart laga ei hylse av ei jernplate som var 1 mm tjukk. Denne hadde ein lengd som det kvadratiske holet i trepinne, men lengda på hylsa var 8 mm lenger enn holet var djupt. Dette tillegget vart laga om til 4 tappar for å kunne kluka fast ei rund lasplate på enden av pinnen. Denne plata hadde eit firkanta hol på 4 x 4 mm for bor i senter. Den eine av dei hylsene i hylsa var oppe og 17 mm nedover gjort breiare, slik at den fylte ut

Fig. 26. Smedkerarbeide i det gamle Ægypten.
Boring med Buesnor.

den 1 mm breie utgangen frå holet til yttersida av pinnen. Sjølve boren var på det meste 4 mm brei på skjeret, 1,3 mm tjukk og skræna jamt over mot spissen i senter. Desse to skræningane var slipte til skjærande egg på begge sider, som lagar trestøv - ikkje spon. Den 30 cm lange pinnen vart skoren av på 20 cm, og på toppen vart det tredd ned eit rundt «handgrep» med flat overside. Eit spor av 2 runde trenaglar gjer at det ikkje kan losna frå resten av reiskapen, samstundes som ei hand kan halda rett stilling medan akslingen går rundt i stor fart. Drivkrafta kjem frå ein boge av tre som er spent opp med ei snor. Denne går rundt i eit breidt spor med tverrmål 17,5 mm.

Røynsler tyder på at ein med fordel kan auka tverrmålet til 20 mm eller meir. Det er eit problem å finna høvelege materialar til boge og snor. Den bogen som er monter her, er for svak for bruk. Større boge vil vri seg i Med ein større og kraftigare boge vart det på oppmoding vist at det vart bora eit hol gjennom alfaru, som var 20 mm tjukk, på under 4 sekund ein det 4 mm boret som står i reiskapen no. I alt er det bora meir enn 200 hol med denne boren.

Ved å laga styrehol gjennom emnet vil det vera enklare å bora med grovare navar som har styretapp i senter ude. Serleg må dette vera ein fordel når hola skal borast gjennom 2 emne, som må samsvara når dei skal skøyttast med naglar.

Manger, august 2004

- A. Reiskap til å gni tjøre utover på sju og på tøyrenser.
- B. Reiskap for å føre tyne trådar, innsett med tjøre eller anna seimingsstoff inn i troyge vinterdring i emnet, og er tjukkare langs eller midten. So tyne reiskap i tre er ikkje suune for frå oldtida på Mangersnes.
- C. Denne pinnen er ein reiskap for å slå seimingsstoff som dyrelår, tjøre, på rett plass for sju vort klemt saman med tvinger og same same tråd eller jarnsamm.

Hjortspringbåten
ca. 350 - 300 f.Kr.

Valderøybåten
ca. 238 - 418 e.Kr.

Halsnøybåten
ca. 391 - 535 e.Kr.

Skoltesamisk båt
Barentshavet ca. 1875

D. Ein liten reiskap, den tids strekmål/strekmål, for å merka opp ein strek parallell med ein kant, til dømes fråstanden til saumhola frå kanten. Det er laga tydeleg lege for enden av to tommelfinger, den høgre noko på skrå. Begge bender var «bundnes» til reiskapen under arbeidet, og det var to personar om arbeidet. Om det var to mogeleg, stod tingen som skulle merkjast nær på loddrett. I oldtida hadde dei faste strekmål til vanlege arbeidsoppgåver.

E. Ein reiskap for impregnering av t.d. 3-kopien har vore nytta med tjøre. Denne mellom spant og båtbord, surring samantvining av båtbord og ymse båtdeklar. Den vart halden mellom tommelfinger og tredje-fjerde finger medan peikefingeren trykte på midten. Tråden vart strama 1,2-1 m kvar omgang, og vart gnikka varm i sporet. Den trakk då lett til seg tjøre. Dei fem (A-E) ekaemplara er funne på Mangersnes.

F. Denne trådstamaren frå noverande samiske område i Finland vart omtala i eit svensk skrift frå 1908, og er ein høveleg reiskap.

